

Een Chinese veldheer versus de VOC

Interview met Tonio Andrade

Bastiaan Schoolmann en Tim de Wit

In deze wereld van toenemende globalisering is de variant van geschiedschrijving die zichzelf *global history* noemt in opkomst. Een historicus die zichzelf identificeert als *global historian* is Tonio Andrade, een Amerikaanse Oost-Azië specialist verbonden aan Emory University, nabij Atlanta. Toen hij ons land aandeed om de Nederlandse vertaling van zijn nieuwste boek *Lost Colony: The Untold Story of China's First Victory over the West* te introduceren had *Skript* de kans om hem te interviewen. Tot onze verbazing werden wij bij het begin van het gesprek door de Amerikaan in vloeiend Nederlands begroet: hoezo globalisering?

Zou u ons iets kunnen vertellen over uw achtergrond voorafgaand aan uw professionele carrière als historicus?

Mijn bachelorgraad was voor antropologie, maar ik begon eigenlijk in de biologie met een focus op psychologie en neurofysiologie. Uiteindelijk ben ik daarmee gestopt, omdat ik het haatte ratten te moeten doden. Ik besloot dat ik toch meer in andere dingen geïnteresseerd was, zoals antropologie en vooral China. Voor mijn *postgraduate* opleiding ben ik me dan ook specifiek gaan richten op de geschiedenis van China en de betrekkingen tussen China en Nederland. Tijdens mijn doctoraat aan de universiteit van Yale heb ik een tijdje doorgebracht in Nederland, waar ik werkte met Leonard Blussé, een geweldig historicus. Als je zijn werk leest hoor je de mensen waarover hij schrijft echt tot je spreken; hij is een grote inspiratiebron voor me. Via mijn werk met Blussé kwam ik uiteindelijk uit bij de geschiedenis van Taiwan, een thema dat hij aan mij suggereerde. Dat is hoe ik bij het onderwerp van mijn eerste twee boeken terecht ben gekomen.

U beschrijft uzelf als een global historian. Kunt u daar in het kort iets over vertellen?

De wortels van *global history* gaan erg diep, maar tijdens het laatste anderhalve decennium is het pas echt wereldwijd doorgebroken, met name in Amerika. Er zijn recent allerlei centra voor *global history* opgericht zoals in China, Wenen, Engeland, Amerika etcetera. Het is lastig om precies te zeggen wat het is, maar vanuit een filosofische invalshoek zou je het kunnen zien als een poging om niet naar de geschiedenis te kijken vanuit het perspectief van een bepaalde samenleving, maar om alle perspectieven erbij te betrekken. Daarom gaan we niet meer uit van een nationaal triomfantelijk narratief, maar kijken we ook naar de andere kant van het verhaal. In mijn werk gebruik ik daarom bijvoorbeeld zowel Chinese als de Europese bronnen om het verhaal van Taiwan van beide kanten te vertellen. Het is heel verleidelijk om

één kant meer te mogen dan de andere en ik geloof dat de enige manier om dit tegen te gaan, het lezen van bronnen van beide kanten in het verhaal is. Global history is in Nederland volgens mij heel erg gesterkt door het werk van Leonard Blussé, dat global history pur sang is. Volgens mij is global history, historiografisch gezien, het overschrijden van nationale grenzen om uitwisselingen tussen verschillende volken te kunnen zien. Door het vergelijken van verschillende situaties wordt het mogelijk om de grote patronen van de geschiedenis uiteen te zetten.

In uw meest recente werk, Lost Colony, lijkt u zich vrij sterk te focussen op militaire geschiedenis. Waar komt deze fascinatie voor militaire geschiedenis vandaan?

Weet je, bij mijn doctoraat kwam het niet eens echt naar voren, ik ben niet opgeleid als een militair historicus. Mijn eerste boek, *How Taiwan Became Chinese*, focuste ook meer op sociale en interculturele geschiedenis. Naar aanleiding van dit boek, wat ging over de geschiedenis van Taiwan tot de Chinees-Nederlandse oorlog om het eiland, werd mij gevraagd om een kort artikel te schrijven over het feit dat de Chinezen weinig moeite hadden om het eiland te veroveren op de Nederlanders, omdat zij zoveel meer manschappen hadden. Toen ik dat artikel schreef, ontdekte ik dat er een ontzettend fascinerend verhaal achter deze oorlog schuilt. Op dat moment besloot ik om het boek *Lost Colony*, waarvan de Nederlandse vertaling *De Val van Formosa* heet, te schrijven. Ik raakte toen erg gefascineerd door militaire geschiedenis, en vooral de Chinese militaire geschiedenis, die heel erg onderbelicht is in de geschiedschrijving. Vrij onterecht overigens, want de bronnen erover zijn geweldig. Als we aan China denken, dan denken we niet meteen aan een militair sterke staat, zoals we dat wel hebben met de Pruisen of zelfs de Nederlanders en de Spanjaarden. Maar dat waren ze wel, ze bleken dan ook erg interessant om onderzoek naar te doen. Daardoor is *Lost Colony* erg gericht op militaire geschiedenis. Mijn volgende boek, dat in januari 2016 uit gaat komen gaat ook over Chinese militaire geschiedenis, maar ik weet nog niet of ik daarna door zal gaan met militaire geschiedschrijving. Als een historicus vind je gewoon je weg naar onderwerpen en thema's die je aanvankelijk niet verwachtte. Een van de professors bij wie ik promoveerde was overigens Geoffrey Parker, die erg bekend is om zijn boeken over de Militaire Revolutie. Het onderwerp was dus niet compleet onbekend voor mij.

In uw werken gebruikt u erg veel verschillende bronnen in verschillende talen. Heeft u een bepaalde methode bij het analyseren van dit gevarieerde bronnenmateriaal?

Ik denk dat je met het onderzoeken van de vroegmoderne periode veel minder over specifieke methodes na hoeft te denken dan historici die zich meer met de moderne tijd bezig houden. Er zijn immers zoveel verschillende bronnen die je kan gebruiken wanneer je de moderne tijd onderzoekt. Voor mijn vakgebied volstaat het meestal om gewoon alles te lezen wat je kan vinden en het op je onderbewustzijn in te laten werken. Op die manier kom je vaak tot conclusies waar je anders niet op gekomen zou zijn. Ik denk dan ook dat het vrij prettig is dat historici veel minder met methodes en theorieën te maken hebben dan bijvoorbeeld literatuurwetenschappers. Het is erg belangrijk om je bewust bezig te houden met je bronnen en er allerlei theorieën op los te laten,

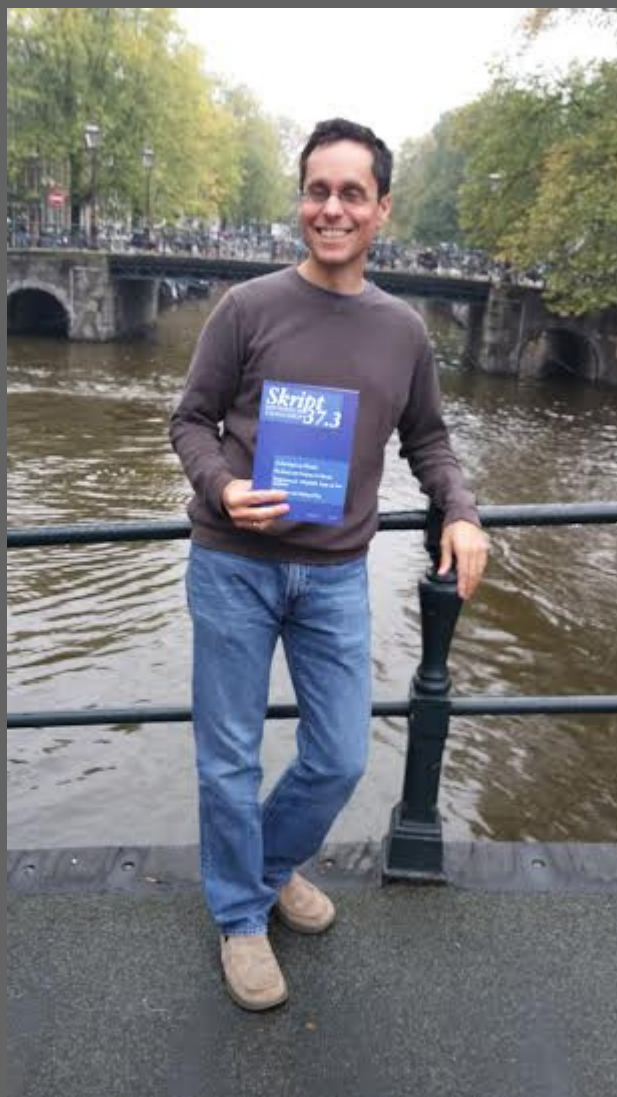
maar uiteindelijk wil iedere historische bron en ieder historisch onderwerp toch vooral zichzelf zijn. Ik vind dan ook dat je de dingen zoveel mogelijk moet beschrijven zoals ze volgens de bronnen waren. Dit is best moeilijk, want het houdt in dat je jezelf echt helemaal over moet geven aan je bronmateriaal. Het is vrij idealistisch, geschiedenis schrijven zoals het echt geweest is, want in de praktijk moet je er wel degelijk een narratief van maken, maar tegelijkertijd is het dus belangrijk om bronnen te laten zijn zoals ze zijn. Voor mijn nieuwe boek, dat dus in januari uitkomt, heb ik overigens wel wat *Digital Humanities* en kwantificatie-methoden gebruikt.

In uw correspondentie met ons heeft u meermalen in het Nederlands gereageerd en u was ook bereid om het interview geheel in het Nederlands te doen. Hoe komt u aan uw vloeiende beheersing van het Nederlands? Kunt u bijvoorbeeld ook vloeiend Mandarijn spreken, daar deze taal ook bij uw onderzoek aan bod komt?

Ik heb Mandarijn gestudeerd op de universiteit en heb daarnaast ook een tijdje in Taiwan gewoond om de taal nog beter te leren. Eerlijk gezegd is het, als je Mandarijn eenmaal geleerd hebt, doodeenvoudig om Europese talen te leren. Toen ik bezig was met het leren van Nederlands was het echt een verademing. Ik denk dat deze ervaring overeenkomt met mensen die talen als Japans en Arabisch hebben geleerd. Daarnaast ben ik echt weg van de Nederlandse taal en Nederland zelf. Ik heb een soort liefde ontwikkeld voor dit land. Ik weet niet echt waarom, want ik heb geen genetische band met dit land – mijn vader is Portugees en mijn moeder is Joods –, maar toen ik eenmaal begon te lezen over Nederland werd ik er verliefd op.

Koxinga, de Chinese veldheer die Taiwan veroverde op de Nederlanders, is zeer beroemd in China en Japan. Is het lastig om als een westerse historicus een boek te schrijven over een van de helden van China, of wordt u als buitenstaander als onpartijdig gezien?

Interessante vraag. Als historicus ben je vaak bezig met het achterhalen en ontcrachten van mythes en in sommige gevallen maken we ze ook zelf. In veel gevallen denk ik inderdaad dat het helpt om een buitenstaander te zijn, want ik weet niet of een Nederlander of een Chinees eenzelfde boek kunnen schrijven als wat ik nu geschreven heb. Ik heb mij nooit echt bezig gehouden met Amerikaanse geschiedenis, dus ik weet eigenlijk niet hoe ik daar zelf mee om zou zijn gegaan. Wat wel interessant is, is dat *Lost Colony* nu vertaald is naar het Nederlands en naar het Mandarijn. De Chinese versie kwam uit in twee verschillende versies: een versie was voor Taiwan, Hong Kong en Singapore, en de andere was voor de Volksrepubliek China. Er zitten zeker verschillen tussen die twee versies. De mensen die over de vertaling voor de Volksrepubliek gingen wilden heel veel veranderingen doorvoeren aan mijn beschrijving van Koxinga. Ze wilden bijvoorbeeld niet dat ik het had over martelpraktijken, ook al maakten de Nederlanders zich daar ook schuldig aan. Naar mijn mening was ik daar vrij onpartijdig in, want ik geef aan dat beide partijen martelden. Ze wilden ook niet dat ik het had over de Chinezen die Taiwan ‘aanvielen’, want dat vonden ze niet neutraal genoeg. Gelukkig zijn er in het Mandarijn genoeg woorden voor aanvallen, dus we konden uiteindelijk wel een vervanger vinden. In totaal waren er drie pogingen om het boek te vertalen voor de Volksrepubliek, waarvan er twee faalden. Ik denk dat die

twee pogingen misgingen, omdat ik weigerde er bepaalde dingen uit te halen die ik belangrijk vond voor het verhaal. Je moet dus voorzichtig zijn.

In Lost Colony plaatst u het lokale conflict tussen Koxinga en de VOC in een globale context. Denkt u dat deze vergelijkende methode, die zich focust op de interactie tussen culturen op een lokale schaal, is zoals global historians zouden moeten werken?

Ik denk dat global history heel veel verschillende benaderingen kent, waarvan dit er een is. Je hebt dus een aanpak die bekend staat als *global microhistory*, waarin je de verhalen van individuen onderzoekt om patronen op de grotere schaal erin te ontdekken. De term *global microhistory* klinkt tegenstrijdig, maar het werkt wel degelijk, want we worden allemaal continu beïnvloed door wereldwijde ontwikkelingen. Deze ene oorlog tussen Koxinga en de VOC heeft plaatsgevonden in een kleine regio, maar er waren mensen uit de hele wereld bij betrokken en ook globale patronen werden er door beïnvloed. Wie weet wat er gebeurd was als Koxinga er niet in was geslaagd om Taiwan bij het Chinese imperium te voegen? Wellicht was Taiwan dan een Nederlandse kolonie gebleven, wat een enorm verschil had gemaakt. Maar er zijn nog veel meer manieren waarop je *global history* kan bedrijven. De benaderingen die zich op de grotere schaal richten kunnen ook best effectief zijn. Mijn nieuwste boek, wat *The Gunpowder Age* zal heten, kijkt wel naar de geschiedenis op een macrohistorische schaal. Ik denk ook dat dit een reden is waarom het vak van historicus zo leuk is: je hebt de keuze uit een enorm aantal verschillende invalshoeken en daar zou je dan ook volop gebruik van moeten maken. Je kan naar microhistorische gebeurtenissen kijken, en de gehele wereld in een notendop zien, en de macrohistorie kan weer heel veel zeggen over de kleine gebeurtenissen. Ze vullen elkaar aan.

In de geschiedschrijving over Europa en China is het debat omtrent The Great Divergence, een term die geïntroduceerd is door Kenneth Pomeranz, erg belangrijk. Dit debat gaat over hoe het mogelijk was dat Europa China uiteindelijk zou domineren in de negentiende en twintigste eeuw. Heeft u hier een mening over?

Ik ben blij dat je het vraagt, want daar gaat mijn volgende boek dus over. Hoe was het mogelijk dat China, wat tot dan toe al honderden jaren een van de sterkste landen ter wereld was op het gebied van welvaart, technologie en strijdkrachten, opeens achter ging lopen op het Westen? Je kan de vraag natuurlijk ook anders stellen en vragen hoe het kwam dat het Westen China opeens inhaalde. Ik denk dat het een bijzonder complexe vraag is. Het boek van Pomeranz heeft terecht een grote invloed gehad, al ben ik het niet per se eens met alles wat hij zegt. Ik vind alleen dat het militaire aspect vaak vergeten wordt in de vele honderden artikelen en boeken die over dit debat zijn geschreven. Dat is dus hetgeen wat ik in *The Gunpowder Age* naar voren wil halen. Wat namelijk blijkt is dat je het militaire aspect van *The Great Divergence* kan herleiden naar een bepaald moment, wat je bij economische geschiedenis veel minder makkelijk kan doen. Na een gevecht kan je bijvoorbeeld meteen teruglezen wat mensen dachten over de wapens die gebruikt werden. Je ziet dus gevallen waarin de Chinezen te maken krijgen met betere geweren van de Portugezen en meteen inzien dat ze die zelf nodig hebben. Je kan ook kijken naar oorlogen, zoals de verovering

van Taiwan door Koxinga, en zien hoe verschillende technieken en technologieën de slagen beïnvloedden. Ik denk dus dat militaire geschiedenis wat dat betreft een geprivilegieerde positie heeft. Dat gezegd hebbende denk ik dat Pomeranz wel gelijk heeft wanneer hij *The Great Divergence* plaatst tussen 1750 en 1800, maar ik denk ook dat de wortels van de militaire divergentie dieper lopen dan dat. Pomeranz heeft ook de neiging om de opkomst van de Europese wetenschap te negeren en ik denk juist dat deze unieke westerse wetenschap fundamenteel was voor de militaire divergentie.

*Een van de complimenten die uw boeken krijgen is dat ze erg goed geschreven zijn. Volgens Jared Diamond kan *Lost Colony* gelezen worden als een opwindende roman vol piraten, roekeloze strijders, onthoofdingen, list en bedrog. Dit klinkt bijna als een waargebeurde roman. Is een aansprekende schrijfstijl iets waar u extra aandacht aan besteedt om uw werk beter toegankelijk te maken voor een groot publiek?*

Een schrijfstijl die aanslaat bij een groot publiek is wel iets waar ik me op heb gericht tijdens het schrijven van *Lost Colony*. Volgens mij hebben historici de taak om verhalen te vertellen, maar ze moeten natuurlijk wel waargebeurd zijn. Naar mijn mening is het onze verantwoordelijkheid om te zorgen dat ook het bredere publiek, en niet alleen andere historici, ons werk interessant en fascinerend kunnen vinden. Dit is iets wat ik vooral merk in de Verenigde Staten – misschien dat dit in Nederland anders is omdat je hier omringt wordt door geschiedenis – maar in de Verenigde Staten mogen er wel wat meer geschiedenisboeken gelezen worden. Dus ik probeer mijn verhaal toegankelijk te maken. Het is een bewuste keuze van me, wat me ook werd aangeraden door mijn promotor Jonathan Spence, die een meester is in het vertellen en op papier zetten van mooie verhalen.

Kiest u er dan ook voor om meer nadruk te leggen op bepaalde elementen in een verhaal om het aansprekender voor een breed publiek te maken?

Ik denk het niet. Maar ik probeer wel op zoek te gaan naar leuke anekdotes en episodes die ik interessant vind. In mijn eerste boek (*How Taiwan became Chinese*) heb ik bijvoorbeeld het verhaal laten beginnen met een anekdote over een Chinees die gevangen werd door de Nederlanders en die ze vervolgens inhuren als vertaler. Ze werken erg nauw samen, maar op een gegeven moment liep hij over. Er is namelijk ook een Portugees document dat het Nederlandse fort tot in detail beschrijft en vertelt hoe alles daar werkt en waaruit blijkt dat deze Chinees al die tijd samen heeft gewerkt met Chinese piraten. Ik had het verhaal ook anders kunnen laten beginnen, maar dit is een interessante anekdote en het geeft ook een goed beeld van wat er toentertijd in Taiwan gebeurde. De Nederlanders wisten nooit waar de Chinezen waarmee ze samenwerkten nog meer mee bezig waren; ze waren niet op de hoogte van de ondergrondse netwerken die er speelden. Ik denk dat als je bezig bent met geschiedenis, je op zoek bent naar aansprekende verhalen, dingen die interessant zijn. Eigenlijk ga je ook op zoek naar verhalen die niet per definitie een verhaal zijn, maar naar kleine elementen die een verhaal kunnen verlevendigen, neem bijvoorbeeld de onbetrouwbare blik van Koxinga en zijn andere uiterlijke kenmerken. Soms kom je ook grappige details tegen die de geschiedenis kan verlevendigen en die je de lezer bijna niet kan onthouden. Ik houd er

bijvoorbeeld van om veel geuren toe te passen in mijn boeken, zoals de geur van een fort, braaksel van zieke mensen of de stank van de badkamers. Dit zijn dingen die je als historicus niet per se hoeft te noemen, maar het maakt het verhaal levendig en echt, waardoor het lijkt alsof je er zelf bij bent. Dat maakt het interessant. Misschien zou 'echte' geschiedenis meer een objectieve weergave van feiten moeten zijn, maar ik denk dat er een zekere spanning is in dit gebied.

Wat voor advies heeft u voor jonge en opkomende historici?

Dat is een goede vraag. Ik denk dat je moet doen waar je van houdt, ook al zeggen anderen dat het niks is. Je moet natuurlijk altijd naar mede-historici luisteren, maar als iets je echt aanspreekt, probeer hier dan zo veel mogelijk details over te vinden, maak het levendig, probeer het zo goed mogelijk op te schrijven en laat het zijn wat het is. Ik denk dat dit het belangrijkste is. Ik zou ook aanraden om meerdere talen te leren zodat je onderwerpen van verschillende kanten kan bekijken en om te leren om goed te schrijven. Maar ik denk dat het allerbelangrijkste is: vind onderwerpen in de geschiedenis waar je van houdt en probeer deze liefde en enthousiasme te delen met de wereld. Want uiteindelijk is dat het beste wat we kunnen doen, toch?